

A Központi Tanácsadó Testület Pogăceanu Vasile vármegyei vezértitkárnak megbízást ad, hogy – mint hivatalos megbízottja – az összes hatóságok és magánosok előtt a Testületet képviselje. Helyettesként Lakatos Istvánt jelöli meg.

Ezek a delegátusok a Testület utasításai alapján fognak eljárni vagy pedig intézkedéseire utólag fogják kérni a testület jóváhagyását. A Testület minden működésükért teljes felelőséget vállal. A Testület intézkedéseit a következő formában foganatosítják: „A Központi Tanácsadó Testülettől kapott megbízásunk alapján javasoljuk a főispán (polgármester) úrnak a következő rendelkezés kiadását:....”

A Testület ügyvitelét és levelezését az elnökség látja el.

A gyűlés jóváhagyja, hogy az Egyesült Szakszervezetek hét taggal legyenek képviselve Központi Tanácsadó Testületben, továbbá, hogy a Szakszervezetek nőmunkás csoportja, valamint az ifjúság egy-egy helyet kapjanak. Utasítja a különböző ifjúsági szervezeteket, hogy egyezzenek meg kiküldöttjük személye tekintetében.

A testület jóváhagyja azt a jegyzőkönyvet, amelyet megbízottai, az egyetemi kérdés folyamatban lévő vizsgálatáról felvettek.

A Testület elhatározza, hogy ajánlani fogja a városi, jelenleg nem megfelelő ideiglenes bizottság feloszlását és helyette egy új bizottság megválasztását.

A Testület javasolja, hogy az Elnökség terjessze a jogügyi bizottság elé a főispáni hivatal beadványát, amelyben az alábbi kérdésekre vonatkozólag kérnek véleménynyilvánítást:

1.) Kik tekinthetők háborús bűnösnek? 2.) Kik bűnösök az együttlakó népekkel és munkásszervezetekkel szemben tanúsított demokrataellenes magatartásuk miatt? 3.) Van-e a fenti cselekményekre alkalmazható törvényes rendelkezés? 4.) Általában mi az álláspont ebben a kérdésben a bűnösök elleni bünvádi eljárás megindítása végett?

A főispáni hivatal kérésére a Testület a jogügyi bizottság elé utalja a magyar miniszterelnökség 1440-941 M. E. számú rendeletének hatályon kívül helyezésének kérdését és az azt helyettesítő javaslat tanulmányozását. Felhívja a bizottság figyelmét a javaslat sürgősségére.

A politikai rendőrség egyes tagjainak kérésére, hogy vadásztársaságot alapíthassanak, megállapítja, hogy ilyen engedélyt csak a katonai hatóságok adhatnak.

A Testület elhatározza, hogy az egyes bizottságok december 27-én reggel 9 órákor tartanak ülést, míg a legközelebbi teljes ülés december 29-én fél 9 órákor kezdődik. Ez a jegyzőkönyvi kivonat minden érdekelt fél előtt hivatalos közleménynek is tekinthető, amelyet – az érdekeltek kérésére – bárki írásban is megkaphat.

A Központi Tanácsadó Testület elnöksége.

Világosság, 1944. december 24.

20.
A ROMÁN DEMOKRATA SZÖVETSÉG ÁLLÁSPONTJA A KÖZPONTI
TANÁCSADÓ TESTÜLETTEL ÉS AZ ORSZÁGOS DEMOKRATA
ARCVONALLAL TÖRTÉNŐ EGYÜTTMŰKÖDÉST ILLETŐEN

Kolozsvár, 1944. december 26.

A

I. A mostani magatartás és nyilatkozatok jök.

II. Minden olyan kísérletet, amely egy [felügyeleti] hatóságot kívánna létrehozni – még ha az csak véleményező is – egész Észak-Erdély felett, elszántan vissza kell utasítani.

III. Abban az esetben, ha egy, egész Észak-Erdélyben hatályos szovjet katonai-közigazgatási parancsnokság jönne létre,

ha a parancsnok ezen regionális minősége biztos lenne és világosan bizonyított, és ha ez a parancsnokság egy bizonyos véleményező csoport vagy bizottság felállítását kéri egész Észak-Erdélyre való kihatással,

új utasításokat fogunk kérni, a Külügyminisztérium jóváhagyását is megszerezve.

Ezen utasítások megérkezéséig az [az esetleges együttműködésre adandó] választ halogatni kell.

IV. Kizárólag a helyi közigazgatás (Kolozsvár városa és Kolozs megye) segítése végett a Román Demokrata Szövetség működjön együtt az alábbi feltételek mellett:

a) A tevékenység [legyen] pontosan Kolozsvárra korlátozva.

b) A véleményező bizottság szigorúan őrizze meg e minőségét: csak a szovjetek által létrehozott hatóságoktól (prefektus, polgármester) érkezett kérdésekről formáljon véleményt. Következésképpen ne kezdeményezzen, hanem konzultáljon azzal a hatósággal, amely kéri e konzultációt.

c) E bizottság határozatainak mindig tartalmazniuk kell a Román Demokrata Szövetség véleményét, még akkor is, ha kisebbségben marad. A bizottságok tehát ne hozzanak döntéseket – ezeket a konzultált hatóságok hozzák –, hanemcsak véleményeket közöljenek. A Román Demokrata Szövetség akár írásban benyújtott különvélemény formájában is szögezze le az álláspontját. Ezáltal a döntések felelőssége a hatóságoké marad, míg a Román Demokrata Szövetség hűséges marad a meggyőződéséhez.

d) Mivel a „közigazgatás” nem jelent törvényhozást, – a Román Demokrata Szövetség óvakodjék – és szükség esetén éljen különvéleményével – ahányszor csak törvényhozói intézkedést fognak kérni.

e) Kolozsvár eme véleményező bizottságában a románoknak többségben kell lenniük. Abban az esetben, ha nem fogadják el, hogy a Román Demokrata Szövetség legyen többségben, arra kell törekedni, hogy az összes [többi] párt

románjai legyenek [többségben], mintegy tükreként a megye, beleértve Kolozsvár etnikai helyzetének.

f) Szerkesszék a jegyzőkönyveket több eredeti példányban, amelyekből egy eredetit a Román Demokrata Szövetség irattárában őrizzenek meg.

V. Az Országos Demokrata Arcvonal által bemutatott terv, úgy tűnik, egyfajta „tanulmányi kör” akar lenni, amely önmaga számára veti fel a problémákat. Ezt mindegyik párt a saját székházában is meg tudja tenni, ehhez nincs szükség együttműködésre. Értelme csak egy véleményező bizottságnak van, amely a hatóságok által *kért* tanácsokat ad. – Egy olyan bizottságnak, amely a saját maga által felvetett kérdéseket tanulmányozza, csak akadémiai jellege van, amely nem segíti a közigazgatást. Míg az, hogy e bizottság javaslatokat tegyen, egy, az alkotmány és a többi törvény számára ismeretlen szervezet létrehozását jelentené. Vagy éppenséggel az, hogy *határozatokat* hozzon, jogi képtelenség lenne.

VI. Ha egyetértés születik e bizottság fenti értelméről (tanácsadás, kérésre), közösen kidolgoznak majd egyfajta szabályzatot, amelyben le fogják szögezni a fenti elveket (IV. pont).

VII. A kapcsolatot a többi párttal tartani kell. Ez [a kapcsolat] a lehető legszívélyesebb legyen, egészen a programpontokig és a felelősségig, amely területeken nem lehet egyetlen engedményt sem tenni.

VIII. Kapcsolatba kell lépni a szovjet parancsnoksággal, megmutatván nekik a Román Demokrata Szövetség demokratikus jellegét és rendelkezésére állva a közigazgatást illetően, amelyet ez a parancsnokság gyakorol.

Ha egész Erdély számára létrehoznak egy parancsnokságot, [a külügyminisztériumtól] kérni kell az említett utasításokat, – kapcsolatot teremtve, amennyiben lehetséges, addig is, amíg ezeket [az utasításokat] megkapják.

Jó lenne, ha a feletteseink meghívásokat küldenének e regionális parancsnokságnak, amennyiben azt felállítanák.

IX. Ami az Országos Demokrata Arcvonal platformját illeti, külön utasítások vannak.

B

A bukaresti Országos Demokrata Arcvonal⁵⁷⁶ platformja egy, az általa javasolt, az egész országra kiterjedő kormány-program.

A demokratikus pártok, a Nemzeti Parasztpárt és a Nemzeti Liberális Párt elutasították az e platform alapján való együttműködést. Tehát ez csak egy párt vagy egy csoport (Országos Demokrata Arcvonal) platformja maradt.

A kolozsvári Országos Demokrata Arcvonal, ha akarja, a magáévá teheti e platform-programot. Ez a saját belügye.

576 Szó szerinti fordításban: Nemzeti Demokrata Front.

II.

A Román Demokrata Szövetség *elutasítja* e platformot, mint a többi kolozsvári párttal való együttműködés alapját, az alábbi indokok miatt:

1.) A Román Demokrata Szövetség, amint azt már kijelentette, valójában a két, a kormányban is együttműködő „történelmi” párt képviselője. Következésképpen a Román Demokrata Szövetség nem tudja elfogadni a fenti pártok által elutasított platformot.

2.) Mindamellet, hogy a Nemzeti Parasztpárt és a Nemzeti Liberális Párt elutasította az Országos Demokrata Arcvonal platformját, mégis lehetséges egy kormányzati együttműködés. Tehát ez, az egyes pártok által ajánlott platform nem képezi az együttműködés feltételét, még az ország kormányzása esetében sem.

3.) A Nemzeti Parasztpártnak és a Nemzeti Liberális Pártnak – tehát a Román Demokrata Szövetségnek is – más programja van, amely különbözi platformtól. Ezeket a programokat kiadták. A Román Demokrata Szövetség ezen programok alapján áll és politikai felelőtlenséget jelentene az, ha visszautasítaná őket és egy olyan más programot fogadna el – amellyel nem ért egyet úgy, ahogy az van.

4.) A platform az ország kormányzásának egy programja, az államélet minden területén, a különböző politikai, faji, stb. alapkérdések megoldására.

Ezzel szemben a kolozsvári pártok együttműködésének egészen más a célja. Nem akarnak reformokat véghez vinni, nem akarnak kormányozni, nem akarnak politizálni, csinálni vagy törvénykezni. Egyetlen feladata van [az esetleges együttműködésnek]: az közigazgatás, illetve Kolozsvár ideiglenes igazgatásában való felelős együttműködés.

Következésképpen helytelen „platformról” beszélni egy szűk, helyi, igazgatási tevékenység esetében – ez így egy becsapás.

Román Országos Központi Történelmi Levéltár, Emil Hațieganu-iratok, 1635. fond, 46/1944-45. csomó, iktsz. n., 34-35., román nyelvű tisztázatok.

MELLÉKLET:

A

I. Atitudinea și declarațiunile de până acum sunt bune.

II. Față de oricare încercare de a forma o autoritate, fie și numai consultativă, cu ingerință asupra Transilvaniei de Nord întregi, trebuie luată atitudine dâră de respingere.

III. În cazul, dacă s-ar institui un Comandament Sovietic militar-administrativ cu autoritatea pe întreg Ardealul de Nord,

dacă această calitate regională a comandantului ar fi certă și dovedită precis, și *dacă* acest comandament va cere să se instituie oarecare formațiune sau comisiune consultativă, cu repercusiuni asupra întregului Ardeal de Nord, se vor cere noi instrucțiuni, urmând a se lua avizul și a Ministerului de Externe. Până vor sosi aceste instrucțiuni, se va temporiza răspunsul.

IV. Exclusiv pentru ajutorarea administrațiunii locale (orașul și jud. Cluj) UDR să colaboreze la următoarele condițiuni:

a) Delimitată precis activitatea pentru Cluj.

b) Comisiunea consultativă să își păstreze stric această calitate: să-și dea părerea numai asupra chestiunilor, care îi vor fi supuse din partea autorităților constituite de aut. sovietică (prefect, primar). În urmare să nu ia inițiative, ci să consulte o autoritate oarecare, care îi cere această consultare.

c) Hotărârile acestei comisiuni să cuprindă totdeauna părerea, chiar dacă ar rămâne în minoritate, a UDR. Deci comisiile să nu aducă hotărâri – aceste le vor aduce autoritățile consultate – ci să dea numai opinii. UDR chiar și prin opinii separate, înaintate în scris, să își arate punctul de vedere. Prin această răspunderea hotărârilor rămâne în sarcina autorității, iar UDR rămâne credincioasă convingerilor sale.

d) Deoarece „administrare” nu înseamnă legiferare, – UDR să se ferească și la caz de nevoie să uzeze de opinii separate, de câteori se vor cere măsuri cu caracter legislativ.

e) În această comisiune consultativă a Clujului, românii trebuie să aibă majoritatea. În cazul, când nu s-ar admite ca UDR să aibă majoritatea, se va tinde ca românii din toate partidele să aibă, ca o oglindă a situației etnice a județului, inclusiv Clujul.

f) Să se redacteze procese verbale în mai multe originale, din care să se păstreze în arhiva UDR un original.

V. Planul prezentat de FND pare că intenționează un fel de „cerd de studiu”, care își pune singur problemele. Aceasta o poate face fiecare partid în casa lui, nu e nevoie de o colaborare pentru așa ceva. Rost are numai o comisie consultativă, care să de a sfaturi *cerute* de autorități. O asemenea comisiune care studiază problemele care și le pune singură are numai un caracter academic, care nu ajută

administrația. Iar să vie această comisiune cu propuneri, ar însemna instituirea unui organism, necunoscut în constituție și în alte legi. Sau chiar să aducă *hotărâri*, ar fi un nonsens juridic.

VI. Dacă se va cade de acord asupra rostului de mai sus (consultativ, la cerere) a acestei comisiuni, se va elabora în comun un fel de regulament în care se vor fixa principiile de mai sus (p. IV.).

VII. Un contact cu celelalte partide trebuie ținut. El să fie cât se poate de cordial, până la puncte de program și răspundere, în care materie nu trebuie făcută nici o concesiune.

VIII. Trebuie luat contact cu comandamentul sovietic, arătându-i caracterul democratic al UDR și stădnui la dispoziție în ce privește administrarea pe care o exercită acel comandament.

Dacă se instituie un comandament pentru întreg Ardealul, se vor cere instrucțiunile amintite, – luându-se și până la primirea lor contract pe cât posibil. Ierarhii noștri ar fi bine, dacă ar face invitații acestui comandament regional, dacă s-ar institui el.

IX. În ce privește „platforma” FND sunt indicațiuni separate.

26. XII. 1944.

B

În ce privește „platforma” F.N.D.

„Platforma” formulată de FND București e un proiect de program de guvernare a țării întregi, propus de FND.

Partidele democratice PNT și PNL au respins colaborarea pe baza acestui platforme. Deci ea a rămas numai un program de partid, sau de grupare (FND).

FND Cluj, poate să-și însușească, dacă creă acel program – platformă. E o chestiune internă a lui.

II.

UDR *respinge* această platformă ca temeiul de colaborare cu celelalte partide din Cluj, pentru următoarele motive:

1.) UDR e de fapt, după cum a declarat deja UDR, reprezentarea celor două partide „istorice”, în colaborare și la guvernul român. În urmare UDR nu poate accepta o platformă respinsă de aceleași partide.

2.) Cu toate că PNT și PNL au respins platforma FND, totuși e posibilă o guvernare de colaborare. Deci această platformă pusă de unele partide, nu e o condiție de colaborare nici chiar la guvernarea țării.

3.) PNT și PNL – deci și UDR – au alte programe, care diferă de platforma. Aceste programe au fost publicate. UDR stă pe baza acestor programe și ar face

un act de lipsă de conștiință politică, dacă le-ar refuza și ar accepta alt program – pe care nu-l împărtășește tale-quale.

4.) Platforma e un program de guvernare a țării, în toate compartimentele vieții de stat cu soluționare diferitelor probleme fundamentale politice, rasiale, etc.

Ori colaborarea partidelor din Cluj au cu totul alt scop. Nu au să facă reformă, nu au să guverneze, nu au să facă politică sau să legifereze. Are o singură misiune: administrarea, respectiv colaborarea cu administrarea temporară a Clujului.

În consecință e deplasat să se discute „platformă” pentru activitate restrânsă, locală administrativă – de expedient.

26. XII. 1944.

21.

A. I. LAVRENTYEV, AZ OROSZ SZSZK KÜLÜGYI NÉPBIZTOSÁNAK ÁTI-RATA ANDREJ JA. VISINSZKIJ KÜLÜGYI NÉPBIZTOS-HELYETTES-NEK, AZ IDEIGLENES ÉSZAK-ERDÉLYI ADMINISZTRÁCIÓ LÉTREHOZÁSÁNAK KÉRDÉSÉRŐL⁵⁷⁷

Moszkva, 1944. december 26.

TITKOS

Tyevcsenkov elvtársnak, a Második Ukrán Front Politikai Főcsoportfőnöksége vezetőjének közlése, amely Goldberger, a Román Kommunista Párt Észak-Erdélyi tartományi titkárának írásbeli jelentését⁵⁷⁸ tartalmazza, mely taglalja Észak-Erdély gazdasági és pénzügyi helyzetét, a következő szükségszerű teendőkre hívja fel a figyelmet:

1.) Egy Észak-Erdély ügyeit intéző Kormánybiztosság megszervezése, mely az adminisztratív szerveket, a gazdaságot, a pénzügyeket, a kereskedelmet, az egészségügyet, iskolákat stb. irányítaná. Ahogy a feljegyzésből érteni lehet, a Kormánybiztosság vezetését a szovjet katonai hatóságoknak kellene kijelölni Észak-Erdély lakossága soraiból.

2.) Bank szervezése, mely tőkét a Szovjet parancsnokságtól kapná, melyet jövőbeli iparcikk és élelmiszerszállításokkal egyenlítenének ki.

3.) Klíring útján történő, Románia és Észak-Erdély közötti alapanyag csere engedélyezése. Ezen javaslatok megvizsgálásakor azonnal a következő kérdések merülnek fel:

a) Mennyi ideig nem kerül Észak-Erdély (egésze vagy a nagyobbik része) Romániához.

b) Egész Erdély átkerül-e Romániához és ha nem, a nagyobbik részből pontosan melyik [rész].

A román kormánynak a román adminisztráció észak-erdélyi bevezetését érintő kérdésére a szovjet kormány a SZEB-en keresztül kijelentette, hogy román közigazgatási szervek Észak-Erdélybeli létrehozásának határideje és rendje szervesen összefügg az összes többi, a fegyverszüneti megállapodás teljesítését érintő kérdéssel, elsősorban olyan feltételekkel, mint a 2. cikkely teljesítése. A jóvátétel fejében történő szállításokról szóló egyezmény aláírása (mely a legrovidebb időn belül várható) még nem jelenti a fegyverszüneti megállapodás 2. cikkelyének lelkiismeretes teljesítését a román kormány részéről. Ezért úgy tűnik, gyakorlatilag aligha lehet beszélni Észak-Erdély átadásáról, még az említett szállítási szerződés aláírása után sem. Ezen kívül Észak-Erdély Romániának történő átadásának

⁵⁷⁷ Megküldve A. Visinszkijnek, irattárba. – az orosz szerk. megj.

⁵⁷⁸ Lásd a 17. sz. dokumentumot. (Goldberger a jelentését – miután azt megküldte a szovjet illetékeseknek – eljuttatta pártja vezetőségének is. Ezt lásd a 25. sz. alatt.)